

שלתנא קמא תוקעים אף במקום בית דין אקראי. ולחכמים – דוקא בב"ד קבוע (כפרש"י. והרמב"ם פירש להפך). לדברי רבי אלעזר (וכן דעת תנא דברייתא ל. כפרש"י) לא התקין ריב"ז אלא ביבנה בלבד (שהיתה שם סנהדרי גדולה בימיו. וכן בכל מקום שגלתה שם הסנהדרין, אבל לא בב"ד של עשרים ושלשה. רש"י).
א. אף על פי שלולב לא תקנו ליטול בשבת בשום מקום, שופר שהוא להעלות זכרוניהם של ישראל לאביהם שבשמים, לא רצו לבטלו לגמרי, וכיון שתקנו במקום אחד תקנו בכל מקום שיש בו ב"ד, הגם שבזמן המקדש לא היה אלא במקדש (תוס').
ב. מרש"י משמע שתוקעים רק במקום שיש בו ב"ד של עשרים ושלשה. והרי"ף נקט של שלשה, ואפילו אינם סמוכים ובלבד שיהא קבוע (ר"ן). ואילו הרמב"ם (שופר ב, ט) מצריך ב"ד סמוכים.

דפים כט – ל

מה. א. במקומות שהיו תוקעים בראש השנה בשבת, האם היו היחידים תוקעים? האם תקעו שלא בפני בית דין?
ב. העברת שופר ביום הכפורים של שנת היובל, באיזה מקום ובאלו אנשים?

א. שנינו במשנה: כשהיו תוקעים בשבת בירושלם, לא בירושלם עצמה בלבד אלא כל עיר שהיא רואה [פרט ליושבת בנחל] ושומעת [פרט ליושבת בראש ההר] וקרובה [פרט ליושבת חוץ לתחום] ויכולה לבוא [פרט למפסיק לה נהר] – תוקעים. ואילו ביבנה (ושאר מקומות) לא היו תוקעים אלא בבית דין בלבד. ואמר רב הונא (לפי לשון אחת): ועם בית דין, כלומר בפניהם (ובזמן שהם יושבים כלומר עד שש שעות. ערש"י ותוס' ורמב"ם סנהדרין ג, א). ואף היחידים היו תוקעים שם, כפי שמסר רב יצחק בר יוסף שכאשר סיים שליח הציבור תקיעה ביבנה, לא היה אדם שומע קול אוזנו מרוב תקיעות היחידים (שלא שמעו תקיעת ב"ד מקודם ובאים היו לתקוע בב"ד. תוס'). ואולם בירושלים היו תוקעים אף שלא בפני ב"ד.

לכאורה נראה בגמרא שיש חיוב על כל יחיד ויחיד ביבנה, לבוא לב"ד לתקוע, שאל"כ מה מקשה 'מאי אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע והא לא שמע איניש קל אוניה', הלא יש לפרש בשופי שאין זה חיוב – אלא משמע שחיוב הוא.

ב. ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם – מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע [אנשים ולא נשים, שמצות עשה שהזמן גרמה היא]. ואמר רב הונא (כפי 'איכא דמתני'. וכן נמסר בשם רבי): ועם בית דין, כלומר בזמן בית דין (עד שש שעות שהוא זמן ישיבתם בדין. רש"י), בין בב"ד שקדשו את החודש בין בב"ד אחר, ולא דוקא בפני ב"ד אלא כל יחיד תוקע בביתו (בכל מקום, ככתוב בכל ארצכם. רש"י).

א. משמע בלשון התוס' שאין תוקעים ביובל בחוצה לארץ. וכ"מ בספר החינוך (שלא). והמנחת חינוך חכך בדבר.

ב. יוצאים בשמיעה ואין צריך שכל יחיד ויחיד יתקע – כשופר של ראש השנה (להם משנה שופר א). ויש מי שנסתפק בדבר (עפ"י שו"ת רדב"ז א'תל. וכתב שאף אם יוצאים בשמיעה, עיקר המצוה היא התקיעה הלכך יש לברך 'לתקוע' ולא 'לשמוע').

נערו ב"ד לעמוד (בתום הזמן) ועדיין לא עמדו, נסתפק רבי זירא אם תוקעים אם לאו. 'תיקו'.
ופסק הרמב"ם לענין ראש השנה (שופר ב, ט) שאפילו נערו לעמוד ולא עמדו – תוקעים בפניהם.

דף ל

מו. מה דין ההלכות דלהלן בזמן הבית ולאחר החורבן?

א. נטילת לולב בשבעת ימי החג.

ב. אכילת התבואה החדשה ביום הקרבת העומר.

ג. קבלת עדות החודש כל היום.

א. בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה (ושמחתם לפני ה' א שבעת ימים) ובמדינה יום אחד (ולקחתם לכם ביום הראשון). משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, זכר למקדש. [ומנין שעושים זכר למקדש שנאמר כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה'. כי נדחה קראו לך, ציון היא, דרש אין לה – מכלל שצריכה דרישה].

[בזמן המקדש, כשחל יום טוב הראשון בשבת – היה הלולב ניטל כל שבעה. ושאר כל הימים – ששה. גזרו חכמים שמא יעבירונו ד' אמות [אך כשחל יו"ט ראשון בשבת, הואיל ונוהג בו לולב מהתורה בכל מקום, לא גזרו בו חכמים, אף לא בגבולין. ואולם בזמן הזה, הואיל ובחול"ל אינו דוחה את השבת משום שלא היו בקיאים בקביעות החודש, הלכך אף בארץ ישראל אינו דוחה. עפ"י סוכה מב-מג].

ב. משקרב העומר במקדש – הותר החדש לאכילה. הרחוקים שאינם יודעים שעת הקרבתו, מותרים מחצות היום מפני שידעו שאין בית דין מתעצלים בו וודאי הוקרב. [לדברי רבי יוחנן וריש לקיש (במנחות סח וברש"י) מן התורה מותר משהאיר יום ט"ז בניסן (עד עצם היום הזה ואין 'עד' בכלל), אלא שמצוה להמתין להקרבת העומר (עד הביאכם)].

משחרב בית המקדש, נחלקו תנאים האם מדין תורה מותר משהאיר המזרח של בוקר ט"ז (ת"ק, כדברי רב ושמואל ר"ל ורי"ח במנחות), או כל היום אסור מהתורה, עד ליל י"ז (רבי יהודה, שסובר עד ו'עד' בכלל). וכן התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור. לדברי רב נחמן בר יצחק, ריב"ז סובר כרבי יהודה ומהו 'התקין' – דרש והתקין. ולפי הסבר אחר בגמרא (וכן דעת רבנן דבי רב אשי, במנחות סח) – גזרה מדרבנן היא, מהרה יבנה המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאר המזרח, עכשיו גם כן נאכל משהאיר, והרי לא הותר עד שייקרב העומר).
ראה פרטים נוספים במנחות סח.

ג. בראשונה היו מקבלים עדות החודש כל היום. פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלויים בשיר [בבבל פירשו שלא אמרו שירה כל עיקר, ורבי זירא אמר שאמרו שירה של חול עם תמיד של בין הערבים], התקינו שלא יהו מקבלים אלא עד המנחה. ואם באו מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קודש ולמחר קודש (כדי שלא יזולו בו בשנה הבאה, שיאמרו אשתקד נהגנו בו קודש חנם ומן המנחה חזרנו ונהגנו חול).

משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלים עדות החודש כל היום.

דפים ל – לא

מו. א. מה היו שרים במקדש בימים דלהלן?

א. בראש השנה, שחרית מוסף ומנחה.

ב. בימי החול.

ג. בשבת, בשחר במוספים ובמנחה.